

NOPTILE SALAMANDRELOR

Márton Evelin

MÁRTON EVELIN

Noapțile salamandrelor

(+ cartea lui Milen)

Traducere din maghiară de
Kocsis Francisko

CURTEA VECHÉ

Aveam niscui resturi păstrate în inimă, voiam să le-arunc în mare. Murmuram în sinea mea textul unui șlagăr cu un mesaj despre un fel de dereticare a inimii, dar nu-mi amin-team nicicum melodia, Fugees urla în capul meu *Killing Me Softly*, și-ntre timp mă gândeam că nici nu merită s-arunc ceva, că și de pe fundul mării rezidurile mele și-ar găsi drumul înapoi spre inimă.

Mă numesc Anwar, sunt pe jumătate persană, dar asta nu-i decât o informație, mama a fost înfiată de bunicii mei, ei sunt maghiari, la fel și tata, eu ce-aș putea fi? M-am născut în zodia Peștilor într-o țară numită România, care-i precum un covor cu modele minunate, dar stângaci însăilat, acum trăiesc în Africa, am trecut de treizeci, dar nu cred că voi deveni vreodată cu-adevărat adultă, serioasă, nici nu-mi doresc. Îmi place să hoinăresc, să mă las cuprinsă de iubiri fatale, să port cizme de calitate și mănuși de piele, să beau cocteiluri din amestecuri stranii, tonic cu Becherovka, de pildă, să fumez țigări mai bune și mai puțin bune, să mângâi pisici și să citesc toate cărțile care îmi pică-n mână, cred că de-a lungul vieții mele de până acum am petrecut mai mult timp citind decât trăind cu-adevărat, incluzând aici

și îndrăgostirile, băutul, fumatul, mângâierea pisicilor și celelalte.

Am venit la malul Mării Negre ca s-o contemplu pe-ndelete, să-mi iau adio de la ea și să plec apoi pentru totdeauna, întorcându-i spatele. Acest pas drastic mi se părea firesc, pentru că voiam să mă rup de tot ceea ce am fost aici, tocmai pe malul acestei mări și în această țară. De parcă n-aș ști că așa ceva e cu neputință.

Locul unde stau acum, așezată pe nisip, se numește Malul Galben. Aici s-a născut Kaigal, poetul, tătarul iubirii noastre. Aici ne petreceam vacanțele de vară. Mai târziu și revelioanele. Aici i-a venit ideea lui Milen, amicul copilăriei din orașul meu natal, ca totemul nostru să fie salamandra. La asta a avut o contribuție și Kaigal, poetul, care ne lua tot timpul peste picior, zicând că suntem amfibieni, pentru că ne tragem din familii mixte. Tatăl lui Milen e bulgar. Dar și pe el l-a crescut în spirit maghiar o bunică bățăioasă, așa ne-a fost dat. Ideea salamandrelor am adoptat-o însă și-apoi, până am devenit adulți, identificându-ne cu această vietate, ba chiar mai mult, am pus în seama acestui animal repetatele noastre boroboațe și rătăcirii, dar și izbânzile.

E noiembrie, cade o ploaie rece, mărunță, iar eu am din nou senzații nefirești, mi se pare, de pildă, că un motan mi se freacă de picioare, și văd deja corpul roșcat apărând din nimic, ăsta nu poate fi decât Filemon, decid înlăuntrul meu, și mă gândesc cu recunoștință la veșnicul locuitor al sufletului meu pentru că m-a vizitat în solitudinea de la marginea mării.

Acum vreo trei ani, mi s-a diagnosticat un început de cancer ovarian, m-au operat și am scăpat, sunt aici, trăiesc.

De atunci am o vorbă preferată, care sună cam așa: e un miracol că pot să mai cred în miracole.

În ceea ce privește impasurile din sufletul meu, cred că sunt irecuperabilă, am făcut degeaba pelerinajul acesta la Malul Galben, în zadar îmi închid strâns ochii și simt în van izbiturile ritmice ale valurilor, ascult cum mă dematerializez, probabil nici nu sunt vie, am murit de mult, numai sufletul își închipuie că mai trăiesc. În asemenea clipe, motanul meu roșcat apare iar din nimic și-și freacă voluptuos blana de picioarele mele, de parcă ar spune, poftim, trezește-te frumos și deschide ochii, sunt viu, sunt prezent, mai cu seamă în tine însăși.

Din când în când, din depărtare se aude lătrat de câini. Am venit la Malul Galben și pentru că în mine însămi am ajuns tot pe buza unei prăpăstii oarecare și sunt conștientă că trebuie să mă uit în jos, degeaba mă tem, trebuie să mă regăsesc pe mine însămi, nu contează ce voi afla acolo jos, zoaie, albul valurilor spumegânde, vată de zahăr trandafirii ori din toate câte puțin.

Ca fulgii de zăpadă, imagini colorate mi se învălmășesc acum în cap, iar eu, pentru că aici nu-i nimeni altcineva care ar putea să-mi poruncească, îmi acord din nou un răgaz. Până apare iar motanul — îmi spun, doar până atunci —, promit, apoi redeschid ochii, pentru că simt că trupul roșcat mi se încolățește din nou pe picioare. Servus, Filemon, bine-ai venit la Malul Galben — strig în noiem-brie două mii și ceva, iar de undeva din largul mării, sau cine știe de unde, poate numai din creierul meu, o voce răspunde:

— Servus Anwar, servus, servus.

Marea era morocănoasă, țărnul, lins de valuri de un galben murdar. Apa nu era deloc neagră, până și dincolo de

plasele pescărești, în larg, foarte departe, sclipea cu reflexe verzui. Afară, pe țarm, se lăsase o ceață deasă și ploua, desigur, totuși am văzut bine această străluminare. Poate că în adâncuri înoată pești luminoși, ori se află, acolo jos, o sală de lectură, sau poate echipajul unei nave scufundate joacă o partidă de cărți la lumina lămpilor cu abajur verde. Potrivit cunoșcărilor mei scafandri, care nu-s atât de romantici ca mine, în adâncul adoratei mele mări nu se află cărți și fantome, în schimb, se găsesc din belșug flacoane de plastic și alte deșeuri. Despre peștii lucioși n-au spus nimic, deci e posibil să nu fie numai rodul imaginației mele.

În zadar am venit să-mi iau rămas-bun de la Malul Galben; de cum am văzut Marea Neagră, mi s-a spulberat orice hotărâre, știu că nu mă voi putea rupe niciodată de ea, oriunde aș fi, întotdeauna îmi va fi dor de ea ca de un pat învăluitoare și cald. Iubesc toate mărilor și oceanele, dar despre asta cred că-i un pic și a mea, mă cunoaște, o cunosc și eu, chiar și când e morocănoasă, și rece, și mugește rău prevestitor.

Era frig, de aceea, după o jumătate de oră de hoinăreală și căscat ochii, am scos plosca metalică primită în dar de la soțul meu, care e umplută cu palincă și fire de iarba-zimbrului, tăria primind-o de la tata în urmă cu doi ani, dar pe care am drămuț-o bine la domiciliul meu actual; în Africa rar mi se face poftă să beau așa ceva, iar iarba-zimbrului o mut dintr-o sticlă în alta ca pe o relicvă sfântă, pe care am primit-o cu ani în urmă de la un polonez, Andrei, împreună cu o vodcă Żubrówka. Iarba-zimbrului s-a mutat acum în plosca metalică și-i posibil să nu mai aibă niciun pic de aromă, dar eu o simt totuși, pentru că-mi amintesc gustul ei. Am luat o dușcă de palincă, apoi mi-am pus plosca în față, pe masă, și am început să mă întreb de ce se destramă neconținut în preajma mea totul și unde naiba se găsește

acum patria mea, pentru că mai demult era acolo unde se aflau prietenii mei, dar și prietenii au dispărut, au murit, s-au risipit precum fata morgana ori s-au închis în ei înșiși ca viermii în gogoasă, iar în sufletele lor nu mai e loc nici de patrie, nici de mine.

M-am încurajat apoi cu gândul că între timp am început măcar să intuiesc cine sunt eu, un scriitor, peregrin veșnic adolescent care n-ar vrea, de pildă, ca totul să se destrame neconținut în preajma sa. Numai că nu știe cum s-ar putea opri această descompunere ori cum s-ar putea împăca cu gândul că așa stau lucrurile, de aceea nu poate face altceva decât să înregistreze ceea ce vede, a văzut ori și-a imaginat. Am înțeles că zadarnic m-aș ridica în picioare și aș pleca de pe mal fără să mă uit înapoi, pentru că toate acestea mi s-au impregnat pentru totdeauna pe retină, în piele și în firele de păr, sălășluiesc în mine, nu le pot preface în nimic, așa cum nu pot desființa nici oamenii cu care am intrat în legătură. Toate și toți au o dublură, o sosie care locuiește în mine.

Iubesc ploaia, chiar și atunci când mi se prelinge uneori pe gât, ca în această zi de început de noiembrie, când stau în fața bodegii Stuful de pe țărmul părăsit și, nedezmințindu-mi prostul obicei, încerc să întocmesc un desfășurător al vieții mele de până acum.

Din Africa, din cuibul de pe vârful muntelui Amani, am venit acasă pentru două săptămâni. Îi spun cuib, deși nu-i sigur că se va mai afla acolo când mă voi întoarce. Se petrec lucruri mizerabile în timpurile acestea chiar și în zona din preajma muntelui Amani, deși, atunci când am ajuns pe acele meleaguri, am avut impresia că pacea de-acolo nu poate fi tulburată de nimic. După părerea soțului meu, dacă aș avea un dram de minte, m-aș muta acasă. Dar eu încă nu simt că s-ar fi împlinit timpul meu lăuntric pentru așa

ceva, cu toate că locuiește în mine un cuc hăbăuc, care-mi sare de obicei din inimă și-mi dă de veste țipând strident: a bătut ceasul, du-te. Nici de patrie nu mi-e dor.

Unul dintre străbunici, cu care am împărțit câțiva ani aceeași locuință, spunea despre patrie că nu-i decât o direcție, un sens. În copilărie am fost de acord cu el, pentru că atunci casa familială și grădina reprezentau pentru mine patria, era frumoasă și largă, iar ceea ce se afla dincolo de grădina noastră însemna deja străinătatea, pentru că degeaba le ceream voie, nu mi-au îngăduit să trec dincolo de gard, spunându-mi că acolo se află hotarul, copilă. Astfel, din fragedă pruncie am început să trec fraudulos granița, am mințit și am păcălit, căci nu puteam îndura să nu știu ce se află dincolo de gardul nostru. Era parcul Facultății de Educație Fizică, dar între noi curgea Canalul Morii, peste care trebuia să trec cumva. Acest cumva s-a realizat cu ajutorul scândurilor sustrate de la bunicul, evadarea devenind pentru mine un adevărat ritual, care începea prin a mă convinge că străbunicul, pe care-l chema Duka, se află deja într-o stare îndeajuns de iluminată și n-o să observe dacă dispar pentru câteva ore. Apoi trambalam scândura în capătul grădinii, o sprijineam de gard, o înclinam în partea cealaltă, săream dincolo, o trăgeam după mine, o împingeam până la malul celălalt, care se afla la numai doi metri și, ca un bun indian, o trăgeam după mine și o ascundeam în tufișuri. O evadare ca asta de câteva ore s-a sfârșit prost, pentru că nu aveam ceas și încă nu cunoșteam ora, măsuram timpul cu lumina, așadar, dacă era lumină, mă simțeam în siguranță. În schimb, bunica avea ceas, iar acesta indica plin de viclenie trecerea timpului. Frângându-și mâinile, bunica mă aștepta în curte și-mi promitea câteva perechi de palme, pe

care nici până-n ziua de azi nu mi le-a dat. Scumpă bunică, binecuvântat să-ți fie numele!

În vremea aceea, pe malul Canalului Morii încă pășteau caii; atunci mi s-a părut că are o lățime cel puțin asemănătoare cu Dunărea de mai târziu, ori fluviul Ruaha, mai nou, pe care am avut norocul să-l văd în anotimpul ploios. Aici, norocul are sensul cel mai strict, pentru că era cât pe ce să ne împotmolim în binecuvântatul pământ roșiatic al Africii și am reușit să scăpăm nevătămați din vecinătatea fluviului Ruaha numai datorită lui Gheitan, prietenul soțului meu de pe acele meleaguri.

Această patrie, care nu-mi dădea pace nicicum și-mi provoca chinuri cel puțin la fel de mari ca repetatele îndrăgostiri, a crescut până la dimensiunea unui oraș când am devenit școlăriță, dar apoi, împreună cu casa noastră, pe care au demolat-o, a dispărut, iar de-atunci nu mai reușesc s-o dezgrop. Sunt mult prea preocupată de această problemă, de aceea, cineva ar putea crede că pentru mine este cea mai importantă chestiune, și nu neg asta, dar trebuie totuși să mărturisesc că nu caut decât un lucru de care să mă pot agăța, deoarece, în rest, mă comport ca o pisică, de unde nu mi-e bine o șterg mai devreme sau mai târziu.

De câteva luni mi-a expirat cartea de identitate, de aceea m-am întors în orașul natal, dar și din timp în timp mă apucă ceva, care e un fel de dor de patrie, se pare, nu știu cum să-i spun, simt câte-un miros, pe care creierul îl identifică apoi greșit, îl traduce precum un odor venit de-acasă, mă bag atunci în pat ca într-o crisalidă, nu mănânc zile la rând, îmi casc ochii din cap posomorâtă, se pare că sunt o arătare groaznică și o tovărășie terifiantă, pentru că nu scot un cuvânt, stau ca o larvă, sperând că-mi vor crește aripi și-mi voi lua zborul. Ei, acum zborul mi-a reușit,

mulțumită soțului meu, care mi-a pus în mână un bilet de avion Mombasa-Budapesta, spunând că-i sigur că în restul călătoriei mă voi descurca, și nu cumva să mă vadă prea curând. Din pricina asta ne-am certat din nou, căci de când sunt tulburări în Africa de Est, tot timpul vrea să mă trimită acasă în România, într-atât că uneori îl suspectez că nu mă mai iubește, dar cred că ar fi extrem de afectat, dacă la următoarea vizită ar găsi în locul meu un cadavru în descompunere. Cearta s-a sfârșit când mi-a mărturisit — fără prea multă tragere de inimă — că mi-a cumpărat biletul și pentru avionul de întoarcere, deoarece se așteptase la circula pe care-l voi face, dar și la faptul că nu va putea spune nu, deși el este omul pentru care *nu* se află într-un loc mult mai la îndemână decât *da*. Se pare că eu sunt excepția căreia i-a spus deja de mai multe ori da, de pildă, la căsătorie, deși eu nu am decât amintiri tulburi despre asta, dar nu contează, și eu am spus da, iar de la acest da ar fi un drum plin de hârtoape spre încercarea de a tăgădui, deoarece la mine *da* se află într-un loc mult mai accesibil. Ei, asta e. Și soțul meu are suflet, s-a văzut de mai multe ori asta, deși încă nu sunt pe deplin lămurită cum se leagă sufletul lui de al meu, dar trebuie să existe un astfel de punct de contact, altfel de ce ar bate drumurile să revină la mine, iar eu de ce l-aș aștepta? Nu știu unde locuiește, n-am fost la el niciodată, dar e posibil să nu locuiască nicăieri, este tot timpul pe drum, căci el este, în definitiv, Pilotul. Apare lunar, sau la două luni, pe platoul Amani. Sexul cu el e atât de plăcut de parcă nici n-ar fi omul din scenele în care țipăm unul la celălalt precum italienii, ori care vorbește cu mine într-un stil cinic, superior, și mă face să simt fără încetare că nu-s decât o femeiușcă naivă, degeaba îmi imaginez că am străbătut deja câmpuri de luptă, purtându-mi bățile.

Sub plasa pentru țăntari sau chiar și la masa din sufragerie, trupul meu se întrepătrunde cu al lui și la nivel molecular, când își lasă greutatea pe mine simt hotărât că suntem cu adevărat unul și indivizibil, cel puțin în orele de dragoste, pentru că după aceea revenim la conviețuirea în stil italian, din care obișnuiește să plece spre misterioasele-i misiuni cu câte o arogantă trântire a ușii. E posibil oare să ne agățăm unul de altul numai pentru atât? Pentru că-i animalic de plăcut? Probabil. Și merită, chiar de-ar fi numai atât. Din partea mea cel puțin, dar simt că și pentru el. Însă nu-i vorba numai despre asta, desigur.

Am crezut că schimbarea actului de identitate va fi o procedură îndelungată, dar în ciuda faptului că nici în actele oficiale nu mai sunt cine am fost, totul a decurs repede. Înclin spre a lăsa deoparte faptul că sunt căsătorită, deci sunt cumnata lui Erabbi, Înțeleptul. Doamna de la primărie a fost surprinzător de amabilă și serviabilă, iar după trei zile erau întocmite noile acte.

Pe acest Erabbi, pe cumnatul meu adică, l-am primit moștenire de la mama. Cu mai bine de zece ani în urmă, într-o dimineață, mama mi-a lăsat un mesaj prins cu acul de fața de masă, prin care îmi cerea să mă duc în seara aceea la un restaurant mexican, pentru că ia cina cu un prieten și i-ar face plăcere dacă aș fi și eu prezentă. Mesajul era straniu, mai ales pentru că mama nu mă lua cu plăcere la întâlnirile cu prietenii, considera că mă comport necivilizat și se jena pentru cât de mult fumez, deși sunt fată. Atunci a vrut totuși să fiu prezentă; și nu m-am putut împotrivi curiozității. Nu-mi imaginam nimic despre Erabbi, lucru cu totul firesc, așa că n-am fost surprinsă când am găsit-o pe mama cu un bătrân ramolit și nu cu vreun tip extrem de dichisit. Avea părul bogat, dar dinți nu prea, arăta ca unul care și-a

încheiat socotelile cu viața și nu mai așteaptă decât moartea. Când am ajuns, se luptau cu două porții de burrito, Erabbi a oftat ușurat și și-a aprins îndată o țigară. Între noi doi s-a născut pe loc un fel de complicitate, la început numai din solidaritatea fumătorilor, dar și pentru că mama a vorbit tot mai puțin în momentele următoare ale serii, iar noi cu atât mai mult, mai cu seamă despre cărți, apoi, nu știu cum, a venit vorba despre peticul de pământ Portița, care se află între Delta Dunării și mare și se întinde până la hotarul ucrainean. În timpul dictaturii s-au construit diguri între mare și lacurile din spatele Portiței, condamnând astfel la moarte multe specii de animale care trăiau în aceste ape nici dulci, nici sărate. Și Erabbi a participat la construirea digurilor, iar acum lucrează la un proiect de reabilitare.

După Malul Galben, Portița este locul în care „m-aș muta acasă” cu plăcere; e adevărat că pe timpul verii ar trebui să evadez undeva, pentru că am ochlofobie, adică rău de mulțime, mai precis fobie față de turiști, iar în prezent și Delta a devenit extrem de populară în rândurile turiștilor. În seara aceea, Erabbi a convins-o pe ponderata mea mamă să bea și puțină tequila și, dacă-mi amintesc bine, am și dansat. În timpul dansului mi-a șoptit deja la ureche că are planuri mari cu mine, dar nu l-am luat în serios, nici atunci, nici mai târziu, când lucrurile au degenerat, pentru că el voia tot mai obstinat să ducă la bun sfârșit aceste planuri.

În drum spre casă am întrebat-o pe mama ce fel de planuri ar putea avea bătrânul acesta cu mine, dar mama n-a făcut decât să ridice din umeri și a spus că bătrânul e puțin sărit, probabil, deși ar trebui să iau la cunoștință că nici nu-i chiar atât de bătrân, nu-i mult mai în vârstă decât ea, numai că se întrece în a-și neglija înfățișarea. Despre motivul pentru care m-a luat totuși cu ea la întâlnirea asta

nu mi-a spus decât că dorea ca Erabbi să aibă cu cine să vorbească, deoarece lor, în afară de chestiunile profesionale, nu le-a mai rămas nicio temă de discuție. Asta înseamnă că într-o vreme au existat totuși și alte subiecte, i-am spus mamei, la care ea a ridicat iar din umeri și mi-a recomandat doar să mă mai întâlnesc din când în când cu Înțeleptul în Orașul Păcii, unde tocmai mă pregăteam să mă mut.

Acest oraș, capitala țării noastre, are și un nume cinstit, dar mie Orașul Păcii îmi place mult mai mult, i se spunea așa într-un cântec al copilăriei noastre, melodia n-am mai auzit-o de atunci, e posibil s-o fi născocit numai eu, dar asta nu mai contează, pentru că numele s-a lipit pe veci de această așezare, căreia, în momentele mele cele mai proaste, îi spun și Monstrul. Nu știam cât de mare și cum e, fusesem acolo numai în trecere, ca turist, și întotdeauna cu gândul confortabil că îl și pot uita după câteva ore sau zile. Însă când avionul se rotea deasupra lui, cu mine la bord — pentru că tata mi-a spus că îmi achită o dată un drum cu avionul, ca să mă dumiresc unde mă mut, iar calea cea mai bună de a vedea o așezare e de sus, din aer —, m-au cuprins un fel de fiori. Emoția nu s-a risipit nici după ce am aterizat, mai mult, a durat câțiva ani, și reapare la fiecare vedere. Cred că tata se gândea la lucruri mai concrete, precum structura urbană, formele de relief, rețeaua de străzi, lucruri din astea trebuia să observ, însă fotografiile realizate din aer asupra orașului erau ale sentimentelor mele, iar concluziile mi le-am formulat lăsându-mă pe seama emoțiilor. Încă din aer i-am lipit numele de Monstru, pentru că de sus era ca așa-zisul soi de lichen, numit și inteligent, o colonie de *Xanthoria elegans*, care s-a dovedit viabil și în spațiul cosmic; în opoziție însă cu lichenul inofensiv, l-am perceput și ca pe un mucegai agresiv, care cuprinde, impregnează,

cucerește și sufocă totul. Într-un cuvânt deci, am presimțit încă din aer această dualitate, care oscila între Orașul Păcii și Monstru, mai mult chiar: în mine nu s-a stins niciodată această pendulare de la pozitiv la negativ, știu că toate acestea nu se petrec decât în mine, probabil pentru că aici, în țara noastră, n-am văzut oraș mai viu decât acesta. În mod straniu, pe când am ieșit din aeroport, orașul s-a înveșmântat într-o ceață care, din pricina înserării, l-a învăluit într-o mantie și mai enigmatică, însă ceața aceasta era diferită de cea cu care m-am obișnuit în orașul natal, era ca o cremă cenușie, ușoară și cu miros de rafinărie, sufocantă, erotică s-ar putea spune. Am simțit că sunt degetul pus pe vena jugulară a unei vietăți colosale și-i jenant, probabil, să recunoști, dar mărturisesc totuși că pătrunderea într-o lume atunci încă necunoscută îmi dădea senzația afundării în propria plăcere, cu asta semănau și clipele în care cunoșteam pe cineva, ca un prim sărut în timpul căruia deja presimțim că vom face și dragoste, deși expresia *a face dragoste* am simțit-o întotdeauna ca fiind îngrozitor de afectată, dacă o compar cu energia izvorâtă din foamea a două trupuri care se doresc. Pentru că sufletul vrea întotdeauna mai mult decât trupul, chiar și atunci când susține că se mulțumește cu mai puțin, ba mai rău, că se leapădă de corp, n-are nicio nevoie de el, nu pot să cred așa ceva, căci sufletul meu și-a câștigat totdeauna liniștea prin intermediul trupului; ori prin intermediul lui și-a pierdut și ultimul strop de liniște.

„Din aromele pântecului tău îmi sorb liniștea“ — a scris cândva Kaigal, tătara iubirii noastre de la Malul Galben, căci amândoi, prietenul meu Milen și eu, eram îndrăgostiți de el, dar și el de noi, cred, până a dispărut, sau poate și după aceea, după ce nu mai știam nimic despre el, pentru că nu puteam accepta că-i posibil nici să nu mai trăiască,